

ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У СИСТЕМІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ

EXPLOITING AUDIOVISUAL MATERIALS IN THE SYSTEM OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF MILITARY STUDENTS

У статті з'ясовано ефективність використання аудіовізуальних матеріалів під час іншомовної підготовки курсантів. Досліджено можливості використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях з іноземної мови. Визначено, що використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях з іноземної мови дає змогу краще оволодіти мовою, здобути додаткові знання, поглибити знання з лінгвокраїнознавства. Розкрито особливості використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях з іноземної мови: зміст аудіовізуального матеріалу повинен відповідати тематиці навчальної програми з дисципліни, тематиці заняття, інтересам цільової аудиторії та рівню знань курсантів; аудіовізуальний матеріал варто використовувати й показувати в заздалегідь запланований момент заняття; аудіовізуальний матеріал повинен надавати курсантам можливість розвитку комунікативної та соціокультурної компетенцій; аудіовізуальний матеріал повинен супроводжуватися чіткою інструкцією викладача, спрямованою на вирішення певного навчального завдання, зрозумілого курсантам і виправданого логікою заняття; аудіовізуальний матеріал не повинен бути занадто довгим. Обґрунтовано критерії відбору аудіовізуальних матеріалів і визначено такі їх види: відповідність навчальній програмі, тематична відповідність вибраній спеціальності та врахування інтересів цільової аудиторії, автентичність, новизна та актуальність інформації, відповідність нормам усного мовлення, відповідність мовного матеріалу рівню володіння іноземною мовою курсантами та їхній готовності сприймати інформацію, врахування тривалості аудіовізуального матеріалу, чіткості зображення та звуку тощо. Визначено переваги застосування аудіовізуальних матеріалів на практичних заняттях, як-от: створення комунікативного середовища; підвищення рівня мотивації курсантів; відповідність інтересам курсантів; розвиток уваги та пам'яті, ефективно засвоєння матеріалу; розвиток лінгвокраїнознавчої компетентності курсантів. Визначено етапи ефективного застосування аудіовізуальних матеріалів на заняттях іноземної мови: підготовчий; прослуховування, перегляд та опрацювання матеріалів; виконання завдань.

Ключові слова: курсант, іноземна мова, іншомовна підготовка, комунікативна компетенція, аудіовізуальні матеріали.

The article examines the effectiveness of using audiovisual materials in the process of foreign language training. Possibilities of using audiovisual materials in foreign language lessons are explored. It has been determined that the use of audiovisual materials in foreign language classes enables them to better mastering the language, gaining additional knowledge, and deepening their knowledge of language. The peculiarities of the use of audiovisual materials in foreign language classes are revealed: the content of audiovisual material should correspond to the subject of the curriculum of the discipline, the subject of the lesson, the interests of the target audience and the level of knowledge of military students; audiovisual material should be used and displayed at a pre-planned time; audiovisual material should provide military students with the opportunity to develop communicative and sociocultural competences; audiovisual material should be accompanied by a clear instruction from the teacher aimed at solving a specific learning task, understandable to military students and justified by the logic of the lesson; audiovisual material should not be long. Criteria for choosing audiovisual materials and their types are selected: compliance with the curriculum, thematic compliance with the chosen specialty and taking into account the interests of the target audience, authenticity, novelty and relevance of information, compliance with the standards of oral speech, compliance with the language material of foreign language, clarity of image and sound, etc. The advantages of using audiovisual materials in practical classes are determined: creating a communicative environment; increasing the level of military students' motivation; correspondence of interests of military students; development of attention and memory, effective absorption of material; development of linguistic-regional competence of military students. The stages of effective use of audiovisual materials in foreign language lessons are distinguished: preparatory; listening, watching and reviewing materials; accomplishments of tasks.

Key words: military student, foreign language, foreign language training, communicative competence, audiovisual materials.

УДК 378.091.33:004:811.111
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-3.18>

Рябокучма Т.О.,
старший викладач
Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Кельман А.В.,
старший викладач
Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Хмель О.В.,
старший викладач
Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Костик О.І.,
викладач
Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми в загальному вигляді.

На сучасному етапі становлення українська система освіти потребує значних змін. У зв'язку з цим тривають пошуки новітніх методів, прийомів, методик та технологій викладання та навчання. Саме ці складники сприятимуть розкриттю здібностей та потенціалу здобувачів освітніх послуг вищих закладів освіти загалом та курсантів закладів військової освіти зокрема.

Вимоги сучасного суспільства зобов'язують викладача закладів вищої військової освіти актуа-

лізувати організацію досягнення практичного оволодіння іноземною мовою відповідно до оновленого змісту програм, методів і технологій навчання, забезпечити включення курсантів у професійний контекст, сформувати в них навички і вміння ефективного використання інтернет-технологій та інтернет-ресурсів для комунікації.

Тому одним із пріоритетних завдань військових закладів вищої освіти є якісна підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців військової галузі, здатних до професійного розви-

тку, самоосвіти, постійного підвищення своєї компетентності, необхідної для ефективної професійної діяльності, а одним із актуальних завдань сучасної методики викладання іноземної мови є формування іншомовної професійної комунікативної компетентності цих фахівців.

Викладання дисципліни «Іноземна мова» у військових закладах вищої освіти спрямоване здебільшого на оволодіння майбутніми фахівцями навичок професійної іншомовної комунікації. Формування комунікативної компетенції в курсантів є першочерговим завданням викладача іноземної мови. Це потребує постійного заохочення до висловлення своєї думки з тієї чи іншої проблематики, наведення прикладів із життєвих ситуацій, аргументація своєї позиції тощо.

Перш за все необхідно допомогти курсантам, які, як правило, мають різний рівень володіння мовою, подолати мовний та комунікативний бар'єри. Цього можна досягти за допомогою створення безперервного іншомовного середовища. У такій ситуації викладач іноземної мови повинен чітко усвідомлювати свою роль у формуванні комунікативної компетенції майбутнього фахівця військової галузі. Він повинен:

- проводити заняття винятково іноземною мовою;
- допомагати курсантам із нижчим рівнем володіння іноземною мовою, записуючи невідомі слова та вирази на дошці для того, щоб усі були повноцінними учасниками освітнього процесу;
- проводити заняття з ентузіазмом, у динамічному темпі;
- використовувати винятково автентичний матеріал;
- підбирати сучасні навчальні матеріали;
- враховувати майбутні професійні потреби, інтереси курсантів та вимоги часу;
- використовувати на заняттях інноваційні мультимедійні технології тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використанню аудіовізуальних матеріалів в освітньому процесі завжди приділялась значна увага, про що свідчать численні наукові розвідки з цієї проблематики. Дослідження вчених показали, що навчальний матеріал набагато краще засвоюється курсантами з добре розвинутою слуховою пам'яттю, якщо він поданий аудитивно, з розвинутою зоровою пам'яттю – аудитивно й візуально (з опорою на кадр із друкованим текстом).

У проаналізованих публікаціях указується, що впровадження інтернет-технологій дозволяє ефективно вирішити такі проблеми, як посилення ролі самостійної роботи студентів, зміна педагогічних методик, упровадження активних методів та сучасних інформаційних технологій. Незважаючи на значний інтерес науковців до проблеми застосування аудіовізуальних матеріалів у навчанні

та викладанні іноземних мов (О. Бецько [1], Н. Ігнатенко [2], D. Jobbings [3], J. Leach [4], G. Stanley [5], D. Warlik [6]) та інші), проблема формування умінь і навичок ефективного використання зазначеної методики в організації освітньої діяльності курсантів все ще залишається нерозв'язаною.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз зазначених досліджень свідчить про успішне застосування аудіовізуальних матеріалів в освітньому процесі з метою розвитку іншомовної комунікативної компетентності, підвищення мотивації вивчення мови та є невичерпним джерелом навчального матеріалу. Однак недостатньо вивчені та втілені у практику аспекти використання аудіовізуальних матеріалів у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування з метою формування іншомовної професійної комунікативної компетенції курсантів. Розробці ефективної методики роботи повинен передувати виважений відбір аудіовізуальних матеріалів, визначення навчальних цілей використання таких матеріалів та розробка системи завдань з метою формування іншомовної комунікативної компетенції.

Мета статті. З'ясувати ефективність використання аудіовізуальних матеріалів під час підготовки курсантів та дослідити можливості їх використання на заняттях з іноземної мови.

Для реалізації поставленої мети потрібно вирішити такі завдання: розкрити особливості використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях з іноземної мови; обґрунтувати критерії відбору аудіовізуальних матеріалів та їх види; визначити переваги застосування аудіовізуальних матеріалів на практичних заняттях.

Виклад основного матеріалу. Аудіовізуальні засоби навчання займають особливе місце серед інших засобів навчання іноземної мови. Вони об'єднують образне сприйняття матеріалу і його наочну конкретизацію в доступній для сприйняття й запам'ятовування формі; є синтезом наукового викладу фактів з елементами мистецтва, і тому здійснюють ефективний вплив на освітній процес.

Використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях з іноземної мови дає змогу краще оволодіти мовою, здобути додаткові знання, поглибити знання з лінгвокраїнознавства. Залежно від завдань заняття визначаються цілі використання аудіовізуальних матеріалів: покращення вимови, формування аудитивних навичок, розширення знань.

Масштаб можливостей цієї методики широко розкривається у процесі вивчення іноземної мови, оскільки застосування аудіовізуальних матеріалів сприяє не лише формуванню навичок аудіювання та вміння сприймати різні стилі мовлення з різними акцентами та інтонаціями та вдоскона-

ленню навичок говоріння, а й підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови завдяки можливості опрацювати різноманітний та актуальний аудіовізуальний матеріал.

Основна мета навчання іноземної мови у військових закладах вищої освіти – розвиток можливостей курсантів використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур та цивілізацій сучасного світу. Завдяки застосуванню в освітній діяльності аудіовізуальних матеріалів реалізуються такі дидактичні принципи: принцип цілеспрямованості; принцип зв'язку з життям; принцип наочності та принцип позитивного емоційного фону освітнього процесу.

Завдяки здійсненому дослідженню вважаємо, що існує низка переваг щодо використання автентичних аудіовізуальних матеріалів, серед яких визначаємо такі:

1. Створення комунікативного середовища. Аудіовізуальні матеріали – невід'ємний складник створення комунікативного середовища на заняттях з іноземної мови. В такому разі курсанти мають змогу поспілкуватись іноземною мовою.

2. Підвищення рівня мотивації курсантів. Використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях іноземної мови створює особливі умови, які сприяють творчій, пошуковій, навчальній та комунікативній діяльності курсантів, що, в свою чергу, підвищує рівень мотивації останніх.

3. Відповідність інтересам курсантів. Аудіовізуальні матеріали повинні бути цікавими, містити актуальну інформацію, відповідати рівню володіння іноземною мовою та мати професійну спрямованість.

4. Розвиток уваги та пам'яті, ефективне засвоєння матеріалу. Використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях іноземної мови сприяє всебічному розвитку особистості курсантів. Передусім це стосується уваги й пам'яті, адже під час перегляду в аудиторії створюється атмосфера спільної пізнавальної діяльності. Для того, щоб зрозуміти запропонований аудіовізуальний матеріал, курсанти повинні бути уважними та докладати певних зусиль, що зумовлює розвиток уваги, пам'яті та мислення.

5. Розвиток лінгвокраїнознавчої компетентності курсантів. Аудіовізуальні матеріали дають змогу здійснити порівняльний аналіз культурних традицій, реалій, особливостей країн, мову яких вони вивчають.

На нашу думку, вищезазначені переваги є рушійною умовою у процесі імплементації аудіовізуальних матеріалів в освітній процес. Вони збагачують заняття з іноземної мови, урізноманітнюють їх та роблять процес навчання цікавим та ефективним.

Варто зауважити, що для досягнення ефективності використання аудіовізуальних матеріалів у край важливо враховувати такі особливості:

– зміст аудіовізуального матеріалу повинен відповідати тематиці навчальної програми з дисципліни, тематиці заняття, інтересам цільової аудиторії та рівню знань курсантів;

– аудіовізуальний матеріал необхідно використовувати в заздалегідь запланований момент заняття;

– аудіовізуальний матеріал повинен надавати курсантам можливість розвитку комунікативної та соціокультурної компетенцій;

– аудіовізуальний матеріал повинен супроводжуватися чіткою інструкцією викладача, спрямованою на вирішення певного навчального завдання, зрозумілого курсантам і виправданим логікою заняття;

– аудіовізуальний матеріал не повинен бути занадто довгим.

Вважаємо, що у процесі відбору аудіовізуального матеріалу для заняття з іноземної мови необхідно враховувати такі критерії:

- 1) відповідність навчальній програмі;
- 2) тематична відповідність обраній спеціальності;
- 3) врахування інтересів цільової аудиторії;
- 4) автентичність, новизна та актуальність інформації;
- 5) відповідність нормам усного мовлення;
- 6) відповідність мовного матеріалу рівню володіння іноземною мовою курсантами та їхньої готовності сприймати інформацію,
- 7) врахування тривалості аудіовізуального матеріалу, чіткості зображення та звуку тощо.

Для забезпечення ефективності роботи з аудіовізуальними матеріалами викладач іноземної мови повинен структурувати завдання та матеріал, а також враховувати етапи для його влучного застосування з метою вдалої імплементації вищезазначеної методики в освітній процес.

Етап 1. Підготовчий: викладач повідомляє мету завдання, ставить курсантам орієнтовні запитання з метою підготовки до аудіовізуального сприйняття. Саме на підготовчому етапі необхідно подати нову лексику, яка буде зустрічатись під час перегляду матеріалів.

Етап 2. Прослуховування, перегляд та опрацювання матеріалів: викладач і курсанти переглядають або прослуховують матеріал, заглиблюються в його суть, за необхідності перечитують для якісного розуміння фрагменту.

Етап 3. Виконання завдань: викладач пропонує курсантам виконати спеціально розроблені завдання, організовує дискусійні групи, створює проблемні ситуації для групового вирішення, які потребують обов'язкової аргументації.

Висновки. Отже, аудіовізуальні матеріали відіграють значну роль в освітній діяльності, оскільки сприяють розвитку аудитивних умінь та навичок, забезпечують краще розуміння носіїв мови та допомагають удосконалили вимову курсантів.

Аудіовізуальні матеріали сприяють урізноманітненню занять з іноземної мови, саме завдяки їм розширюється словниковий запас курсантів та коло інтересів. Таким чином, впровадження інноваційних освітніх технологій і застосування сучасних методів, засобів та форм навчання здійснює позитивний вплив на освітній процес з оволодіння іноземною мовою.

Варто зауважити, що використання аудіовізуальних матеріалів на заняттях вимагає від викладача неабиякого професіоналізму, щоб зацікавити курсантів новими темами, підходами до проведення занять.

Подальші дослідження з теми варто спрямувати на розширення аудіовізуальної джерельної бази, удосконалення контрольної функції виконання завдань. Перспективи подальших наукових розвідок полягають у пошуках нових освітніх технологій для вдосконалення іншомовної підготовки курсантів у військових закладах вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бецько О. Дидактичні та методичні засади інтеграції подкастів в процес навчання іноземної мови у вищій школі. *Новітні освітні технології*. Київ, 2012. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1074>.
2. Игнатенко Н. Подкасты англоязычного радио в самостоятельной работе студентов на продвинутом этапе обучения иностранному языку. *Язык и культура*. 2016. № 1(33). С. 148–159. DOI 10.17223/19996195/33/12
3. Jobbings D. (2005). Exploiting the educational potential of podcasting. Retrieved January 17, 2007. URL: <http://www.recap.ltd.uk/articles/podguide.html> [in English].
4. Leach J. (2006). Podcasting for schools: The basics. Retrieved January 17, 2007, from URL: <http://education.guardian.co.uk/appleeducation/story/0,1682639,00.html>.
5. Stanley G. (2006). Podcasting: Audio on the Internet comes of age. *TESL-EJ*, 9(4). Retrieved January 17, 2007, from URL: <http://www.writing.berkeley.edu/TESEJ/ej36/int.html>
6. Warlick D. (2005). Podcasting. *Technology & Learning*, 26(2), 70.